

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

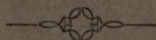
400 431
0
480

BEZWAREN,
TEGEN DE
SPELREGELING

VOOR HET
WOORDENBOEK DER NEDERLANDSCHE TAAL,

VAN
DR. A. DE JAGER.

H

31

DEVENTER,
A. TER GUNNE.
1865.

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

0712 8686

Digitized by Google

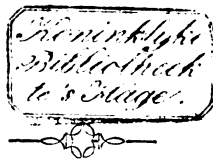

BEZWAREN,
TEGEN DE
SPELREGELING

VOOR HET
WOORDENBOEK DER NEDERLANDSCHE TAAL,

VAN
DR. A. DE JAGER.

DEVENTER,
A. TER GUNNE.
1865.

Niemand kan langer en sterker dan ik in de overtuiging hebben verkeerd, dat de spelling van Siegenbeek voor verbetering vatbaar is. Voor acht en twintig jaren reeds trachtte ik in het licht te stellen, welke wijzigingen zij behoorde te ondergaan, en bleef mijne meening, ondanks de bedenkingen, door den achtenswaardigen Hoogleeraar zelve en anderen er tegen ingebracht, handhaven. In later tijd bij verschillende gelegenheden, onder anderen op het Congres in 1851 te Brussel gehouden, drong ik er op aan en wekte er toe op, de handen aan 't werk te slaan ter becoming eener schrijfwijze, die meer dan de bestaande aan de eischen van den tijd zou voldoen.

Men oordeele of ik, als lid der Commissie ter zake van het Nederlandsch Woordenboek, niet uit volle overtuiging op het genoemde Congres kon helpen voorstellen:

„Het uitgangspunt voor de spelling, in het Woordenboek te volgen, zal de schrijfwijze zijn, in Noord-Nederland aangenomen, die door een bijna vijftigjarig bestaan eene gewenschte vastheid heeft verkregen, en, althans wat de hoofdpunten aangaat, door eene treffelijke reeks van letterkundigen als rigtsnoer erkend werd. Doch wij willen daarbij niet onbewegelijk stilstaan; wij willen de eenparigheid op beteren grondslag gevestigd zien dan tot dusverre het geval was; wij willen de gewenschte algemeene verzoening naar vermogen bevorderen. Geen middel kan daartoe zekerder leiden, dan het onbevooroordeeld opvolgen van hetgeen de

wetenschap als stellige waarheid leert. Wat derhalve in de verloopene vijftig jaren door de meest bevoegde regters als onhoudbaar erkend is, wat werkelijk verandering en verbetering eischt, dat worde zonder ommezien veranderd en verbeterd."

En het besluit doen nemen:

"Er zal in het Woordenboek eene eenparige spelling worden gevolgd. Tot grondslag hiervan zal de thans in Noord-Nederland aangenomene spelling verstrekken; doch men zal daarin zoodanige wijzigingen brengen, als door de Redactie, in overleg met de gezamenlijke medewerkers en andere bevoegde taalkundigen, zullen worden vastgesteld."

Op de vraag, of dit besluit in allen deele getrouw is opgevolgd, zou ik geen bevestigend antwoord durven geven. Van eene *»vaststelling* der wijzigingen door de Redactie in *overleg* met de gezamenlijke medewerkers en andere bevoegde taalkundigen" is niet gebleken.

Wèl las men op de *»Orde der Werkzaamheden*" van het Congres te Brugge, voor de zitting van 10 Sept. 1862:

"De Redactie van het Nederlandsch Woordenboek stelt zich voor, in eene afzonderlijke zitting aan diegenen der Congresleden, die meer bijzonder in het onderwerp belang mogten stellen, rekenschap te geven van de beginselen omtrent de orthographie, die zij meent te moeten volgen, en mededeeling te doen van de spelling — voor zoo verre het betwiste punten betreft — die zij in het Woordenboek wenscht aan te nemen."

Doch van die *»rekenschap*" en die *»mededeeling*" is in de zitting niet gekomen.

Nadat op de bijeenkomst van den vorigen dag door de Vergadering was besloten, *»dat de discussie over de spelling-kwestie zal plaats hebben bij den aanvang der naaste vergadering*", opende Mr. van Lennep als spreker de zitting van dien dag met te gewagen van de *aa* en *ae*, en te dreigen, dat, wanneer dit punt ter sprake kwam, de meesten der Noord-Nederlanders zich zouden verwijderen. Zonderling genoeg heeft echter de discussie op het Congres over geen ander punt der spelling geloopt dan juist over de

verlenging der *a*, hoewel de Hoogl. David herinnerde, dat men nog te spreken had over ondergeschikte punten, bijv. of *lagchen* zonder *g* moet geschreven worden. Niet minder zonderling is het, dat de beide andere Leden der Redactie van het Woordenboek zich in de discussie niet mengden, maar een diep stilzwijgen bewaarden. Vermoedelijk heeft het geringe uitzigt op eenige goede uitkomst der zaak hen daartoe genoopt. Trouwens de Hoogl. Brill had vroeger reeds verklaard: „In mijne overtuiging bezit het Kongres geene magt of geen regt, om over het vraagpunt der spelling een besluit te nemen.”

Het overige van de geschiedenis der Woordenboeks-spelling is bekend. De afzonderlijke uitgave van het Verslag der Redactie verscheen in 't licht met de voor velen verrassende verklaring, dat zij „ingevolge de op haar rustende verplichting, de schrijfwijze heeft vastgesteld, die door haar in het Woordenboek zal worden gevolgd;” en dat zij niet aarzelde „de voor het Woordenboek aangenomene spelling voor goed tot de hare te maken.”

In het volgende jaar (1863) maakte de Redactie haar *Ontwerp der Spelling* bekend, bij welke gelegenheid zij — nu wederom eenigszins verrassend — verklaarde: „Ook verder houden wij ons dringend aanbevolen voor al de aanmerkingen, die men ons in het openbaar of schriftelijk zal willen mededeelen. Het zal ons ernstig streven zijn, alles rijpelijk te onderzoeken enz.”

De verzochte aanmerkingen bleven niet geheel achterwege. Dat de Redactie, volgens hare verzekering, „niets heeft ter zijde gelegd zonder aandachtige overweging” mag geloofd; doch dat zij alle publiek gemaakte bedenkingen met welwillendheid ontvangen en beoordeeld heeft, zal nimmer mogen gezegd worden.

In den tweeden druk der *Grondbeginselen* heeft de Redactie nu andermaal „voor goed” hare spelling „vastgesteld.” Het *Ontwerp* is, na het ondergaan van enkele wijzigingen, *Regeling* voor haar geworden, ook zonder „overleg” met de „gezamenlijke medewerkers en andere bevoegde taalkundigen.”

Moge hier in het midden worden gelaten, of het achter-

wege blijven van zulk overleg al dan niet in het nadeel zij der spelling zelve: er zij opgemerkt, dat het gezag, waarmede zij optreedt, er niet door gewonnen heeft. En men verlieze niet uit het oog, dat het opvolgen van spelregelen of voorschriften altijd bij veel meerderen een onderwerpen zal zijn aan gezag, dan het volgen eener overtuiging.

Heb ik vroeger mijne ingenomenheid aan den dag gelegd met de beginselen, door de Redactie bij hare spelregeling tot grondslag gesteld, en mij alleen verklaard tegen eene in mijne oogen onjuiste toepassing dier beginselen: daar hare beginselen in allen deele, en hare toepassing meeren-deels dezelfde zijn gebleven, is mijn standpunt ten dezen niet veranderd.

Ik weet, ja ben er diep van overtuigd, dat eene gansch onberispelijke spelling onbereikbaar is, en dat, wie eenparigheid wil, zich eenige opoffering van eigen inzicht moet getroosten. Doch, nu we eenmaal eene gevestigde spelling hebben, ben ik niet minder overtuigd van de gepastheid van het beginsel, door de Redactie bl. 50 als het hare erkend, dat „buiten volstrekte noodzaak geen verandering moet worden gemaakt;” niet minder van een andere, bl. 35 door haar afgelegde, verklaring, dat „waar men in eene wetenschap tot eene stemopneming zijne toevlucht moet nemen, de evidentie der waarheid niet groot is;” maar ook niet minder van de stelling, door de Redactie mijns inziens niet genoegzaam in het oog gehouden, dat wanneer, ondanks de evidentie der waarheid, de toevlugt tot eene stemopneming genomen wordt, die opneming niet partijdig mag zijn.

Onthield ik vroeger der Redactie, op haar aanzoek, mijne bedenkingen op haar *Ontwerp* niet: ik acht mij thans verplicht aan het publiek de gronden bloot te leggen, op welke ik hare *Regeling* niet in alle opzigten zou kunnen volgen.

Gedachtig dat een spelkunstig betoog voor niet veel lezers bijzonder aantrekkelijk is, zal ik mij zoo veel doenlijk op duidelijkheid en beknoptheid tevens toeleggen.

De punten in de Spelregeling der Redactie, tegen welke ik voornamelijk bezwaar heb, zijn *drie* in getal:

Het *eerste* betreft de uitlating der *j* achter de tweeklanken *aaï, ooi, ei, ui* enz.

Om welke reden heeft de gevestigde spelling zich in der tijd voor het behoud der *j* in *zaaijen, hooijen, vleijen, kraijen* enz. verklaard?

Alleen om de uitspraak, die in de genoemde woorden een *j* hooren laat, als overgangsletter van den tweeklank op het volgende *en*. En die uitspraak is hier zoo weinig twijfelachtig, dat zij niet alleen door Siegenbeek werd erkend, maar door al onze voorname taalkundigen; zelfs door Bilderdijk, die de *j* in zijn schrift niet wilde toelaten.

De spelling met *j* strookt derhalve volkomen met den Hoofdregel der Redactie, door haar bl. 13 dus uitgedrukt:

„Stel in uw schrift de beschaafde uitspraak voor; d. i. geef door letterteekens al de bestanddeelen op, die in een woord gehoord worden, wanneer het door beschaafde lieden zuiver wordt uitgesproken.”

Wat mag de reden zijn, dat de Redactie, tegen dezen haren regel in, de *j* in het vermelde geval wil geweerd hebben?

Haar § 92 moet het antwoord geven op deze vraag. Het daarin vervatte komt neder op de volgende stellingen.

1. De uitspraak beslist hier niet stellig genoeg. In eene fijn beschaafde uitspraak wordt de *j* niet sterker gehoord, dan de overgang van de *i* tot den volgenden klinker van zelf medebrengt.

2. De aangenomen spelling *baai-baaijen, rei-reijen, hooi-hooijen* druischt dubbel aan tegen de analogie. Deze wil dat een onverbogen woord den medeklinker, die in den verbogen toestand de volgende lettergreep begint, tot sluitletter zal hebben: b.v. dat *kwaad* eindigen zal op de *d* van *kwa-de* enz. Tegen dezen regel wordt gezondigd door *baai* enz.; de analogie zou eischen *baaij*, om het meervoud *baai-jen* enz.

3. De *j* wordt niet gebezigd in *bijen, rijen, vrijen, zeeën, drieën, knieën*, waar zij evenzooer in de uitspraak gehoord wordt.

4. De spelling *baaien*, *beien*, *boeien*, *buien* enz. is sedert lang bij vele onzer beste schrijvers in gebruik gekomen.

Het zal niet zeer moeilijk vallen aan te toonen, dat deze gronden deels onjuist, deels weinig afdoende zijn.

Ad 1. Dat de uitspraak hier niet stellig zoude beslissen, is eene tot hiertoe ongehoorde bewering, welker onjuistheid in het oog springt. Alle deskundigen komen overeen in de verklaring van het tegendeel. Bilderdijk, de voorname tegenstander van de heerschende spelling op dit punt, erkent nogtans dat zich in de uitspraak, benevens de *i*, nog een *j* hooren laat¹⁾. Mr. van der Kemp, een ander tegenstander, verklaart dat de *i* tot een *j* overgaat²⁾. De Hoogleeraren Kinker en Bormans, bij uitstek bevoegd in dit gedeelte der taal te oordeelen, zijn van meening dat, om aan de uitspraak te voldoen, de *j* noodzakelijker is dan de *i*³⁾; en de geleerde Dr. Kern betoogde nog onlangs, dat, uit een theoretisch oogpunt, de ware spelling zou zijn *bloejen*, *wajen*,⁴⁾ eene schrijfwijze, die men dan ook in de zeventiende en achttiende eeuw bij ons dikwerf aantreft. Inderdaad, de *j* is in het uitbrengen der gemelde woorden zoo onvermijdelijk, dat ieder, die de proef wil doen om haar weg te laten, verplicht is, achter den tweeklank eene rust te nemen en *bloei-en*, *naai-en* te zeggen, wat toch niet zal zijn de „fijn beschaafde uitspraak,” door de Redactie bedoeld.

Wat de Redactie wil zeggen met de opmerking, dat de *j* niet sterker gehoord wordt, dan de overgang van zelf medebrengt, is niet duidelijk. Mij dunkt, de *j* voldoet dan juist aan hare bestemming, iets wat te wenschen ware dat van alle, ook door de Redactie toegelatene, letters kon gezegd worden. Maar zou dan het behoud der *j* in hare oogen aannemelijker zijn, indien deze letter wèl sterker gehoord werd, dan de overgang medebrengt? Ik twijfel niet of in dat geval zou de Redactie — en dan met eenig regt — daarop gewezen hebben, als een grond, om ter bevordering

¹⁾ *Spraakleer*, bl. 30.

²⁾ *Taalk. Magazijn*, II. 98.

³⁾ Zie des eersten *Beoordeeling van Bilderdijks Spraakleer*, bl. 22, en des laatsten *Verslag*, bl. 289.

⁴⁾ *De Taalgids*, II. 308 en 309.

van eene fijn beschaafde uitspraak die letter hoe eer hoe beter uit te drijven.

Ad 2. Tegen den regel „dat een onverbogen woord den medeklinker hebbe, die in den verbogen toestand de volgende lettergreep begint” heb ik reeds elders mijne bedenking ingebracht¹⁾, die door het vertoog in *De Taalgids*²⁾, hoe omslagtig en geleerd ook, niet is weggenomen. De regel, indien het er een heeten moet, zal in ieder geval alleen gelden ten aanzien van woorden, bij welker buiging geen letters worden ingeschoven. Immers die inschuiving geschiedt om den wille der buiging; en dan nu te verlangen, dat het onverbogen woord diezelfde letter reeds opneme, welke het in den verbogen toestand zal behoeven, is, althans in onze taal, eene ongerijmdheid. Voorheen spelde men bij ons *vrou*, *leeu*, meervoud *vrouwen*, *leeuwen*. Het enkelvoud had de *w* niet, en te regt; die letter strekte alleen tot het maken van den overgang van den tweeklank op den uitgang *en*. Er volgt uit, dat onze spelling *vrouw*, *leeuw* een letter te veel heeft, en had het eenparig gebruik het zegel aan die overtolligheid niet gehecht, de Redactie zou zonder twijfel haar geweerd hebben. De *j* is thans in hetzelfde geval als vroeger de *w*; en de spelling *baai* gebrekkig te achten, omdat zij de *j* van den meervoudsvorm mist, is zoo goed alsof men achter *zuur* de *d* eischt die in *zuur-der*, of achter *boom* de *p* die in *boom-pje* tot overgang noodig is. *Duurd* of *boomp* zou niet ongerijmder zijn dan *baaij*, en de spelregel, die zulke onziinnigheden zou voorschrijven, niet de minste aandacht verdienen.

Ad 3. Het is zoo: in *bijen*, *rijen*, *vrijen*, *zeeën*, *drieën*, *knieën* wordt de *j* niet ingevoegd, ofschoon *ze*, eenigermate althans, in de uitspraak dier woorden vernomen wordt. Doch, sedert wanneer is het ingevoerd een' taalregel te verwerpen, omdat er afwijkingen op aan te wijzen zijn? Daarenboven, er is hier voor de uitzondering wel reden te geven. De herhaling der *j* in *vrijjen*, *rijjen* heeft niemand gewild, omdat zij onbevallig voor 't gezigt en lastig in

¹⁾ *De Tijdspiegel*, 1863. No. VI. bl. 487.   ²⁾ D. v. bl. 78 en volg.

't schrijven is; ook is in deze woorden, zoowel als vooral in *zeeën*, *drieën*, *knieën*, de *j* niet in die mate hoorbaar als achter de tweeklanken *aai*, *ooi*, *oei*, *ui*. Een bewijs daarvoor is, dat de twee lettergrepen der genoemde woorden zich tot ééne laten zamentrekken, zoo als uit de verzen onzer dichters bekend is. Ook met *bijen*, *vrijen* zou de zamentrekking niet ondoenlijk zijn; doch men beproeve haar eens met *zaaijen*, *knoeijen*, *kruijen*, en het onderscheid zal zich dadelijk doen bemerken.

Had het gebruik, even als achter de tweeklanken op *i*, in de tegengeworpen woorden de *j* ingevoerd, er zou geen genoegzame reden bestaan zich daartegen te verzetten; maar nu het eenparig gezag van al onze schrijvers de uitzondering heeft gewild, terwijl die afwijking niet willekeurig mag heeten en werkelijk op eenigen grond steunt, behoeft men haar even weinig af te schaffen; allermint, zoo als de Redactie voorslaat, om harentwille den regel zelven te wijzigen.

Ad 4. Blijkt tot hiertoe het gewigt der gronden, waarop de verwerping der gewone spelling steunt, niet zeer zwaar te zijn: de Redactie is van hetzelfde oordeel. Zij gaat tot eene stemopneming over, en belijdt alzoo, naar hare eigene uitspraak, dat „de evidentie der waarheid niet groot is.” Zij beweert: „de spelling *baaien* enz. is sedert lang bij vele onzer beste schrijvers in gebruik.”

„Bij *vele* onzer *beste* schrijvers.” 'k Weet niet of de bedoeling is, al de volgelingen der bilderdijksche schrijfwijze tot de „beste schrijvers” te rekenen. Maar, al zij dit zoo, zelfs dan meen ik, dat er nog veel meerder „beste schrijvers” zijn aan te wijzen, die de genoemde spelling *niet* volgen. Zoo dus het getal der stemhebbenden moet beslissen, is het pleit, niet ter gunste van de afschaffing der overgangs-*j*, maar van haar behoud, voldongen.

Bovendien, het schijnt der aandacht van de Redactie ontsnapt, dat in de toepassing van den hier bedoelden spelregel bij de aanhangers van Bilderdijk eene verwarring plaats heeft, als men bij „beste schrijvers” niet zou verwachten, en die het gezag van den regel, dien zij zich beijveren te volgen, wel wat ondermijnt.

In de gevallen, dat de tweeklank door den uitgang *en* gevolgd wordt, heerscht onder hen slechts eene kleine verscheidenheid: de een bezigt op den uitgang het deelteeken, de ander niet. De Redactie verklaart zich niet ter gunste van het teeken; zij noemt het „iets dat vrij lastig en voor het oog weinig behaaglijk is.” De oneenparigheid evenwel, door mij bedoeld, heeft vooral plaats, wanneer de op *i* eindigende tweeklank gevolgd wordt door *ing* of *ig*. Dan heeft men twee opeenvolgende *i*'s, iets dat, wegens de overeenkomst in vorm met de trekken der *u*, in het schrift uiterst verwarrend is. Verbeeld u, dat een niet zeer duidelijk of naauwkeurig schrijver — en die is te onzent geen zeldzaamheid! — u per brief meldt van „*buiig* weêr”, of van „*opruiing* der golven”, of van „*kruuiing* der Maas” en dat hij op zijn puntjes niet gelet heeft: gij behoeft niet tot de gebrekkige lezers te behooren, om aan 't stotteren te geraken. Reeds in den druk is zoodanige letterverbinding verre van bevallig. De volgers van Bilderdijk zijn met dit geval dan ook blijkbaar in verlegenheid; want, terwijl hun Meester doorgaans *zaaiing*, *knoeiing*, *buiig* enz. spelt, vindt men bij hen eene afwisseling, die aantoonst, dat zij het niet alleen met hem, maar ook onderling, ja, wel eens met zich zelve oneens zijn. Zoo leest men, bij voorbeeld:

bij Da Costa: op ééne bladzijde tweemaal *verfoeiing* ¹⁾, elders *overvloeiing* ²⁾, nog elders *glooiing* ³⁾;

bij Wiselius: *verstrojingen* ⁴⁾;

bij Van der Hoop: *glooiing* ⁵⁾, elders *glooiing* ⁶⁾;

bij Van Lennep: *verstrooiing* ⁷⁾, elders *verfrazingen* ⁸⁾, nog elders *bemoeiingen* ⁹⁾, wederom elders *verstrooiing* ¹⁰⁾.

Zoo doen nu onze „beste” schrijvers! Wat staat ons te wachten, indien de bilderdijksche spelling algemeen wordt?

De zoo-kundige als achtbare Abr. de Vries, voor zestig

¹⁾ *Poëzy*, D. II. bl. 24.   ²⁾ *Hesperiden*, bl. 75.

³⁾ *De Chaos en het Licht*, bl. 20.   ⁴⁾ *Mengel- en Tooneelp.* D. III. bl. 48.

⁵⁾ *De Renegaat*, bl. 28, en *Willem Tell*, bl. 104.

⁶⁾ *Warschau*, bl. 41.   ⁷⁾ *Eduard van Gelre*, D. II. bl. 13.

⁸⁾ *Leven van Mr. C. van Lennep*, bl. 52 en 53.

⁹⁾ *Ald.* bl. 62, en *Leven van D. J. van Lennep*, D. I. bl. 196.

¹⁰⁾ *Acad. Idyllen*, bl. 152.

jaren het eigenaardige onzer taal schetsende, zeide naar waarheid:

„Dus voegen ook ons geenszins zulke samenkoppelingen van lettergrepen, waar de eene greep in de andere, door *het volgen van klinker op klinker*, als wegsmelt en verwart..... Verkiest men dan in de spelling deze eigenaardigheden van onze uitspraak te verloochenen, en halstarig zich stiptelijk te houden aan de regelmaat der afleiding, zoo maakt men niet alleen het schrift tot eene zeer gebrekkige afbeelding van eene mondelijke voordragt; maar men beneemt ook aan de taal al het karaktermatige... men geeft haar bij het schrijven eene gedwongen en onnatuurlijke houding, en brengt 'er, door de eenvormigheid der regelmatige klanken, eene zekere stijfheid en eentonigheid in, die, door den wederkeerigen invloed van de spelling op de uitspraak, de schadelijkste uitwerking moet hebben op de losheid, bevalligheid en welluidendheid van de taal, en dus ten uitersten nadeelig is voor dichtkunst en welsprekendheid.”¹⁾

Het doet mij leed, des voortreffelijken Mans geleerden en niet minder achtenswaardigen Zoon te zien medewerken tot het veronachtzamen van deze wijze les, die toch wederom zoo uitnemend overeenstemt, zoowel met onze oudste spraak-kunst, als met de jongste onderzoekingen onzer geleerden.

Christiaan van Heule merkte voor bijna derdehalf honderd jaar op: „De *oey* hoortmen in *koejen*, *bloeyen*, *roeyen*; deze woorden zoude men wel zo bequamelic aldus mogen schrijven: *koejen*, *bloeyen*, *roeyen*; ooc en ware het niet vreemt datmen schreve: *koeijen*, *bloeyjen*, *roeyjen*”²⁾.

En Dr. Kern verklaarde en betoogde onlangs: „uit een praktisch oogpunt is de schrijfwijze *bloeyjen* de verkieslijkste”³⁾.

Het *tweede* punt, waartegen ik bedenking moet inbrengen, is de schrijfwijze van *lachen*, *pochen* enz. De Redactie

¹⁾ *Vaderl. Letteroef.* 1805, *Mengelw.* bl. 256.

²⁾ *De Nederd. Sprac-konst*, *tweede Druc* (Leyden 1633) bl. 10.

³⁾ *De Taalgids*, II. bl. 309.

heeft gemeend, die van *lagchen*, *pogchen* enz. te moeten verlaten, volgens § 95, om de volgende redenen:

1. De meest gebruikelijke spelling is onregelmatig.
2. Zij doet aan eene zamenstelling denken.
3. De spelling met de enkele *ch* kan misschien leiden tot eene verfijning van den harden keelklank, door *gch* vertegenwoordigd.
4. Daarvoor pleit de analogie der meeste eigennamen.
5. Zij is het langst en algemeenst in gebruik.
6. De verdubbeling met *g* heeft bij de netste schrijvers steeds grooten weêrzin gevonden.

Er zal niet veel omhaals noodig zijn, om deze bewijsredenen te ontzenuwen.

Ad 1. De spelling *lagchen* wordt onregelmatig geacht, omdat niet, zoo als anders de regel medebrengrt, de slotmedeklinker van *lach* herhaald, maar deze aan het eind der eerste lettergreep door *g* vervangen wordt. Tegen die verdubbeling zelve moge iets in te brengen zijn — daarover nader! — eene *verdubbeling* heeft er in ieder geval plaats. De schrijfwijze *lachen*, die de Redactie voorslaat, verdubbelt in 't geheel niet, en is reeds uit dien hoofde nog onregelmatiger. Eene tegemoetkoming zoo veel mogelijk aan den regel zal toch te verkiezen zijn boven eene geheele verzaaking, en dat hare spelwijze „den regel verzaakt”, erkent de Redactie zelve bl. 198.

En wat nu betreft de verdubbeling met *g*: zij is gansch niet onaannemelijk. Enkele opmerkingen mogen dit staven:

a. De *g* treedt in de plaats der *ch*, d. i. de eene verwantschape medeklinker vervangt den anderen. Op zich zelf is dit geen ongewoon verschijnsel; men vergelijkje *staaft* met *staven*, *lees* met *lezen* en dergelijke.

b. De verdubbeling met *g* voldoet aan de uitspraak, volgens de leer der Redactie zelve. Zij erkent bl. 15, dat „de *g* aan het einde eener lettergreep zóó zeer verscherpt, dat zij geheel of nagenoeg *ch* luidt.” En Dr. te Winkel merkte dan ook te regt op: „De *g* wordt, als sluitletter gebezigd, verscherpt en nadert alsdan sterk tot de *ch*, zoodat zij als sluitletter niet zoo geheel ongeschikt is ter ver-

tegenwoordiging van den *ch*-klank. De *g* verkeert vóór de *t* in de woorden (*hij*) *vlagt*, *legt*, *ligt* enz. in hetzelfde geval als vóór de *ch*; *gt* zou dus even onuitspreekbaar zijn als *gch*"¹⁾.

c. Onze taal wil de opéénvolging van twee modeklinkers van een zamengestelden vorm niet; zij is ook lastig in het schrijven en onaangenaam voor het gezigt. De spelling *lachchen*, ofschoon door Frans de Haes voorgeslagen²⁾ en door enkelen gevolgd, heeft nimmer grooten opgang gemaakt. De spelling *vischachen*, *tuschchen*, heeft zelfs, zoo veel mij bekend is, nimmer een' voorstander gevonden. Ook de Redactie laat hier afwijking in de verdubbeling toe, en tracht haar zelfs te verdedigen.

De verdubbeling met *g*, in stede van zoo onregelmatig te zijn, is in overeenstemming met de uitspraak zoowel als met het taalgebruik, en zoo iemand den vorm *gch* onbehagelijk mogt vinden, Dr. te Winkel doet hem wederom opmerken: „Er zijn letterverbindingen, waaraan niemand zich ergert en die voor het oog toch nog veel leelijker zijn, dan *gch*, b.v. in *versch*, *visschen*, *hardst*”³⁾.

Het nalaten der verdubbeling daarentegen geeft der Redactie aanleiding tot eene onregelmatigheid, die nieuw is en eenig in haar soort. Bl. 210 raadt zij aan, de woorden *kachel*, *echo*; *richel*, *tichel* enz. bij het schrijven nooit te scheiden; omdat, hoe men ook afbreke, men altijd een taalfout maakt. Men verbiede dan ook te zeggen dat *kachel* twee lettergrepen heeft; want zoo gevraagd werd, welke, zou men het antwoord moeten schuldig blijven; ze afzonderlijk te noemen is, zonder taalfouten te begaan, ondoenlijk. Die woorden zijn dus, van nu af aan, ongeschikt, om, zoo als men op de school zegt, „gespeld” te worden. Deze, naar ik meen, nieuwe zaak mogen de onderwijzers ter harte nemen.

Ad 2. De Redactie vreest, dat de gevestigde spelling aan zamenstelling zal doen denken. 't Kost mij moeite te

¹⁾ *De Nederl. Spelling*, 2e druk, bl. 47 en 48.

²⁾ *Nederd. Spraekkonst*, bl. 114.

³⁾ Aldaar, bl. 48.

gelooven, dat dit bezwaar ernstig gemeend zij. Zulk eene vrees zou misschien kunnen rijzen bij het invoeren eener nieuwigheid; doch is overbodig bij eene schrijfwijze, reeds bijna eene eeuw in zwang. Men mag dus vragen: waar of bij wien heeft het geval plaats gehad, dat één der bedoelde woorden als eene zamenstelling is verklaard? Mij is het niet bekend, en de Redactie wijst er geen aan. 'k Weet alleen, dat er geleerden geweest zijn, die in *ligchaam* géén zamenstelling wilden zien, hoewel het er toch een is; maar dezen behoorden *niet* tot de voorstanders der verdubbeling.

Bovendien is de spelwijze der Redactie veel meer geschikt om aan zamenstelling te doen denken, dan die van Siegenbeek. *Iag-chen, kag-chel, bog-chel*: eene beteekenis dezer zamenstellende deelen ligt niet zeer voor de hand, oneindig minder althans dan die van *lac-hen, kac-hel, boc-hel*, aan welke zelfs de minst geleerde een' zin kan hechten, en die aanleiding kunnen geven tot geestige verklaringen, in den trant van het bekende *hemel-stokvisch* (voor *hemel-ling*). Vrijheid toch om *lachen* enz. op de voorgestelde wijze af te breken, heeft men niet alleen wegens het vroegere gebruik (men denke aan *lac-hen, lie-haem* bij Vondel¹⁾); maar ook op grond van wat Bilderdijk leert: „de geadspireerde konzonant *ch*, als zijnde inderdaad *kh*, heeft geene verdubbeling noodig, dewijl zij zich aan wederzijde meê-deelt”²⁾. Ja, eene andere wijze van afbreken zou, volgens de leer der Redactie zelve (zoo als wij boven zagen) tegen onze taal strijden.

Is er derhalve gevaar voor etymologische misvatting, dan bestaat het allereerst aan de zijde van hen, die de bestaande spelling met ligtvaardige hand willen veranderen.

Ad 3. De Redactie meent, dat *gch* een' harden keelklank vertegenwoordigt, en dat de enkele *ch* misschien kan leiden tot eene verfijning.

Er wordt dus uitgegaan van de onderstelling, dat de keelklank *gch* bij de uitspraak hard is: maar moet dit niet

¹⁾ *Horat. Iverz.* bl. 110 en *Heldinnebr.* bl. 116. ²⁾ *Spraakl.* bl. 52.

alzoo zijn? Is hij niet de verdubbeling van de *ch*, die toch wel niet zacht zal mogen heeten? Heeft de Redactie zelve niet erkend, dat de eenig regelmatige spelling zou zou zijn *chch*? Zoo dan nu als sluitletter de *g* de plaats inneemt der *ch*, zal toch wel niet beweerd kunnen worden dat door die spelling de klank verhard wordt. 'k Geloof ook niet, dat het wenschelijk zij, den gewonen klank der *ch* in de uitspraak te verzachten, of te „verfijnen”, zoo als de Redactie het uitdrukt, dat zal moeten zeggen, hem tot dien der *g* te doen naderen; ook zou de spelling, blijkens eene reeds lange ervaring, daar niets toe doen. Bij de voorstanders van *lachen* was tot hiertoe geen andere uitspraak merkbaar, dan bij die van *lagchen*, en het is te hopen dat ook van nu af aan, hoe men dan ook spelle, de natuurlijke uitspraak van het woord door eene zoogenaamde „verfijning” geen schade moge lijden.

De Redactie schijnt wijders niet bedacht te hebben, dat sommige schrijvers uit de vorige eeuw, en daaronder bij uitstek bevoegde, juist van tegenovergestelde meening zijn geweest, en door hunne spelling hebben willen aanwijzen, dat de keelklank in *lagchen* vooral niet zacht moet uitgebragt worden. Zij verdubbelden den konsonant zelfs daar, waar zulks geheel overbodig moet voorkomen, t. w. aan het einde der lettergreep. Zoo leest men bij Wagenaar *lagchte*¹⁾; bij Kleyn *lagchten*²⁾; bij Kinker *lachgje*, *belachgelijke*, *grimlagch*, *lagchte*, *lagchte toe* enz.³⁾. Ook Mr. J. van Lennep, buiten kijf een der „beste schrijvers”, hield zich nog lang aan die spelling⁴⁾. En op welken grond steunde zij? De laatstgenoemde heeft het ons gezegd: de enkele *ch* was hun ongenoegzaam ter aanwijzing van het geluid, dat bij het *lagchen*, *rogchelen*, *gigchelen* wordt vernomen; de *g* moest daaraan de vereischte kracht bijzetten⁵⁾. Men oordeele, of de Redactie wèl deed, met door eene gebrek-

¹⁾ *Vaderl. Historie*, III. 74.

²⁾ *Oden en Gedichten*, III. 70.

³⁾ Zie de plaatsen in mijn *Archief*, IV. 500, aangehaald.

⁴⁾ Zie de plaatsen in mijne *Verscheidenheden*, bl. 44.

⁵⁾ *Magazijn van Nederl. Taalkunde*, V. bl. 145.

kige spelling eene „verfijnde” uitspraak van *lagchen* te willen bevorderen!

Nogtans schijnt zij aan het argument der uitspraak, hoewel zij zelve het door een „misschien” verzwakt, bijzondere waarde te hechten. Bladz. 198 zegt zij, de schrijfwijze van *lachen*, *lichaam* enz. te hebben aangenomen „ter bevordering der welluidendheid”; dat zij „den regel der welluidendheid liet beslissen.”

Ad 4. Voor de spelling met de enkele *ch*, zegt de Redactie, pleit ook de analogie met de meeste *eigennamen*. De bewering zou kracht hebben, indien het beginsel was aangenomen, dat deze ter regeling van de schrijfwijze onzer taal in aanmerking komen. 'k Weet niet, dat dit beginsel door eenig deskundige erkend is. Doch al mogt het gelden, de zaak der *ch* was toch verloren.

Als eigennamen, die analogisch zijn met *lachen*, worden vermeld: *Jochem*, *Kochem*, *Lochem*, *Mechelen*, *Vechel*, *Zwischen*. Dit zijn, zegt de Redactie „de meeste”; daar staat alleen als uitzondering *Rachel* tegenover. — *Zes* tegen *één*; die meerderheid is beslissend. Dan, de Redactie vergist zich. Jacobs meest beminde echtgenoot is niet de eenige persoon, wier naam in weerspraak is met het aangevoerde zestal. Daar komen nog bij *Michiel*, *Michaël*, *Micha*, *Acheron*, *Achis*, *Achab*, *Rachab*, *Rechab* enz., zoodat de uitzonderingen talrijker zouden zijn dan de regel. Wijders wordt *Lochem* mede *Logchem* geschreven, volgens de onlangs uitgegeven *Lijst van Nederl. Plaatsnamen van de Kon. Akad. van Wetensch.* bl. 56; en *Vechel* insgelijks *Vegchel*, zie Gosselins *Alphab. Naaml. uit officiële stukken opgemaakt* (Haarlem 1817) bl. 171.

De Redactie beroept zich almede op één verouderd woord *echel*, en één basterd *echo*, „die nooit met *gch* geschreven worden”. Deze woordesken hebben wederom volstrekt geen gezag, doch al hadden zij dit, de Redactie vergist zich andermaal. *Echo* komt bij ons niet altijd met de enkele *ch* voor; die wordt ook verdubbeld, b.v. bij Halma, die *eccho* spelt, zoo als hij ook nog dobbert tusschen *lacchen* en *lagchen*; en *egchel* vindt men meermalen, zelfs nog in het

voortreffelijke *Nieuw Fransch Woordenboek* van den heer Kramers, eene schrijfwijze, die in overeenstemming is met het vroeger gewone *ecchel*; zie de Woordenboeken van Kiliaan en Plantijn, en mijn *Latere Verscheidenh.* bl. 226 en 227, waar uit verschillende schrijvers voorbeelden zijn aangehaald.

Ad. 5. Dat de spelling met de enkele *ch* „het langst en algemeenst in gebruik is geweest” wordt door de Redactie gezegd, doch niet bewezen. Volkomen eenparigheid heeft op dit punt van spelling, gelijk op andere, nooit bij ons geheerscht; doch één ding staat vast: nimmer was er een tijdvak, waarin de verdubbeling der *ch* gansch onbekend was. 'k Meen het betoog hiervan reeds elders geleverd te hebben ¹⁾ en zal dat hier niet herhalen. Alleen wil ik aan de door mij vroeger geleverde reeksen van plaatsen uit eenige onzer oudste schrijvers nog enkele toevoegen als bewijs, dat bij hen de verdubbeling vrij algemeen in zwang was. Maerlant, Spieg. Histor. (uitg. in 4to) III. 43: *ydele worden*, lachghen, *singen*. Rijmbijbel, I. 60: (*cham*) *maecter omme sijn* lachghen *groot*. Ald. bl. 83: *onse rechte joye ende onse* lachghen. Bl. 90: *Ysaac es niet een twint dan* lachghen. En bl. 431: *sulc loochgent das*. Alexanders Geesten, I. 211: *die cracht van sinen* lichgaem.

Een ouder gezag dan dat van Maerlant of den Romanschrijver van Lancelot zal men toch wel niet begeeren. Nogtans heeft in mijne schatting het gebruik van vroegere eeuwen, toen in vele opzigten andere beginselen van spellen gehuldigd werden dan tegenwoordig, minder waarde, dan dat van later tijd. En dan vragen we niet met de Redactie: welke schrijfwijze is het algemeenst in gebruik *geweest*? maar: welke *is* dat *thans* sedert een eeuw?

In het jaar 1769 verklaarde Ernst Zeydelaer zich op goede gronden voor de *g* in *lagchen*, *pragchen*, *ligchaam* enz., en zulks „met de beste Taelkenners.” Onder dezen behoorde Balthazar Huydecoper, in wiens ten jare 1737 verschenen *Hekeldichten* enz. men vindt in de Opdragt:

¹⁾ Zie mijn *Archief*, III. 107–109, en IV. 499 en 500.

van lagchen *houwen*; bl. 3: *niet lagchende doorloop*; lagchende *te zeggen*; een lagchend *woord*, enz. Kort te voren (in 1723) spelde Ten Kate nog *lacchen*, *gelacchen*¹⁾. De door Zeydelaer voorgestane spelling werd vervolgens aanbevolen door de *Spraakkunst* van het Genootschap *Kunst wordt door arbeid verkregen* te Leiden, die in 1770 verscheen; gesteund door het gezag van den bekwamen F. van Lelyveld, die in 1784 de tweede uitgave van Huydecopers *Proeve* bezorgde, en zoo algemeen onder de voornaamste en kundigste schrijvers ingevoerd, dat Siegenbeek haar als de meest gebruikelijke zoowel als de meest met de uitspraak overeenkomstige aanbeval, onder anderen ook met goedkeuring van de Hoogleraren Kluit en M. Tydeman. Het bijna algemeen opvolgen van Siegenbeeks voorslag is bekend.

Het behoeft geen oogenblik twijfelachtig te zijn, zoo het „algemeenst gebruik” der laatste eeuw beslissen zal, naar welke zijde de evenaar zal overslaan.

Ad. 6. Eindelijk beroept de Redactie zich nog op de „netste schrijvers”, die „steeds grooten weérzin tegen de verdubbeling met *g*” betoond hebben.

De „netste schrijvers” van nu zijn dezelfde als de „beste” van zoo even. Wat derhalve ten aanzien der laatsten is gezegd, make men tevens van toepassing op de eersten.

Alleen zij hier opgemerkt, dat ten opzichte van de verdubbeling van de *ch* het gezag der bedoelde schrijvers nog minder gelden mag, dan bij het weglaten van de *j* achter de tweeklanken: voor het laatste bragten zij een *onvoldoend*, doch voor het eerste een *onwaar* bewijs bij. Hun voorganger Bilderdijk beweerde de ongepastheid van de verdubbeling der *ch* uit den bijzonderen aard dezer letter, als welke, zamengesteld zijnde, de geschiktheid had om zich ter wederzijde mede te deelen²⁾. Deze bewering intusschen is door verschillende taalkenners, en inzonderheid door Dr. te Winkel, met klem van taal en bewijzen wederlegd. Voor ieder is het thans uitgemaakt, dat de *ch*, ofschoon van eene dubbelledige gedaante, bij ons geldt voor ééne ondeel-

¹⁾ *Aenleiding* enz. I. 568.   ²⁾ *Spraakkleer*, t. a. p.

bare letter, en zich dus niet meer of minder links en regts mededeelt, dan ieder andere consonant.

Indien alzoo de eenige, of althans voornaamste grond wegvalt, waarop de voorstanders van *lachen* hunne spelling hebben gebouwd, dan krijgt het gezag van hunnen voorgang in dezen een' belangrijken knak. De volgers van Bilderdijk hadden eigenlijk reeds voor lang, en vooral na het betoog van Dr. te Winkel van 1851¹⁾, van hunne spelling zonder verdubbeling moeten terugkomen. Hebben zij dit niet gedaan: men kan daar vrede meê hebben. Ook hun Meester verklaarde eenmaal bij zijne spelling te blijven, omdat ze nu eenmaal in zijne gedrukte stukken zoo stond en ongelijkheid aan zich zelve aanstoot geeft²⁾. Maar nu aan hunne afwijking zóó veel waarde te hechten, dat zij tot verwerping van een sedert lang gevestigd en op goede taalgronden steunend gebruik ter beslissing wordt ingeroepen: dat had men van de Redactie niet mogen verwachten.

Met een terugblik op de beknopte toetsing van de bedenkingen, tegen de gevestigde spelling op dit punt ingebracht, kan het antwoord niet onzeker zijn op de vraag, of het, 'k zal niet zeggen noodzakelijk, maar of 't raadzaam geacht moet worden, die spelling af te schaffen. Dat de Redactie er toe besloot, was in strijd met de uitspraak, met het gebruik, met degelijke taalgronden, met het gezag van schrandere en Siegenbeek voorwaar niet slaafs navolgende geleerden, als Kinker, Bormans en Nassau, ja met het gezag van Dr. te Winkel, die nog in 1852 schreef:

„Wil men volstrekt *lachen* schrijven, ik zal er mij gaarne naar schicken, mits men zich zelve en anderen niet trachte diets te maken, dat die orthographie onberispelijk is; men erkenne liever ridderlijk, dat zij gebrekkig is, gebrekiger zelfs, dan de zoo zeer gelaakte *gch'*³⁾.

Het *derde* punt der spelregeling, waartegen ik bedenking moet inbrengen, betreft de woorden op *aard* en *erd*.

¹⁾ *Magazijn van Nederl. Taalkunde*, V. 288—299.

²⁾ *Brieven*, III. 61.   ³⁾ *Magazijn van Ned. Taalk.*, VI. 278.

In § 100 verneemt men daarover het volgende:

„De woorden op *-aard* en *-erd* leveren geene moeilijkheid op; zij vereischen zonder bedenking eene *d*. Het achtervoegsel *-aard* is oorspronkelijk het bijv. naamw. *hard*, dat ook *sterk* beteekende, in de Romaansche talen — als suffix gebezigd — de *h* verloor, en uit het Fransch tot ons terugkeerde als achtervoegsel ter vorming van persoonsnamen, die eene ongunstige beteekenis hebben. Ook *grijs-aard* was voorheen een schimpnaam. De meervoudsvormen en verouderde afleidingen heffen allen twijfel op. Het meerv. van *bastaard* luidt niet slechts *bastaards*, maar ook *bast-aarden*, en daarnevens staat *bastaardij*; Kiliaan kent ook een werkw. *luyaerden* en de zelfst. naamwoorden *luyerdije* van *luyaerd*, en *moyaerdije* van *moyaerd*.

„Het suffix *-erd* is slechts eene verbastering van datzelfde *-aard*, gelijk blijkt uit *leperd*, *lomperd*, *stinkerd*, die bij Kiliaan nog *leepaerd*, *lompaerd*, *stinckaerd* luiden; en uit het boven vermelde *luyerdije*. In *Spanjaard*, dat op eene andere wijze gevormd is, op welke evenwel de oude afkeer van die natie invloed kan gehad hebben, is de *d* gewaarborgd door het mv. *Spanjaarden* naast *Spanjaards*.”

Het is bekend, dat even als ten Kate, ook Weiland, Siegenbeek en anderen den uitgang *aard* hielden voor het zelfst. naamw. *aard* (indoles), en op dien grond *grijsaard*, *dronkaard*, *veinsaard* enz. beschouwden als zamengestelde woorden.

Bilderdijk daarentegen leerde, dat *-aard* (*-aart*) hetzelfde is als *-erd* (*-ert*), d. i. de uitgang *er*, door *d* of *t* versterkt.

Het eerste gevoelen is steeds door mij bestreden en het laatste voorgestaan¹⁾; later bleken ook prof. Brill²⁾ en anderen met mij van dezelfde meening te zijn.

De Redactie verklaart zich nu in zoo verre homogeen met Ten Kate en zijne volgelingen, dat ook zij in *-aard* niet een blooten uitgang, maar een afzonderlijk woord ziet; evenwel niet *aard* (indoles), maar het bijv. naamw. *hard*.

¹⁾ *Verscheidenheden*, bl. 48—59, en 113—121.

²⁾ *Hollandsche Spraakleer* (1849) bl. 47.

Langs welken weg dit *hard* tot *-aard* zou geworden zijn, is door de Redactie beknoptelijk vermeld; breeder in het *Middelned. Woordenb.* van prof. de Vries, i. v. *-aert*, waar men leest:

„De oorsprong van dit suffix is het goth. bnw. *hardus*, ohd. *hart*, ons *hard*, in de oude bet. van *sterk*. Aanvanke-lijk in samenstelling gebezigd tot vorming van eigennamen (*Meginhart* enz.) strekte het zich vervolgens tot kwalitatieve persoonsnamen uit als mhd. *liegehart* enz. (Grimm, *Gr.* II. 340, Ben. I. 637). In de Romaansche talen opgenomen, werd *hart*, *hard*, ital. *-ardo*, fr. *-ard*, een zeer gewoon suffix bij talrijke eigennamen en appellatieve woorden, enz. vooral in het Fransch, als: *bavard* enz. (Diez, *Gramm.* II. 359). Deze Fransche vormen bleven niet zonder invloed op het mnl. Terwijl in de eigennamen reeds... het oude *hart* tot *aert* was verlopen, begon dezelfde vorming op *-aert*, naar het voorbeeld van het Fransch, ook bij kwalitatieve persoonsnamen in gebruik te komen. Nevens de overgenomene Fransche woorden *goliaert*.... enz. maakte men op gelijke wijze Nederlandsche, als: *behagelaert*, *bollaert*.... enz. alle in slechten zin, veelal met den klemtoon op de laatste syllabe, en juist door deze beide omstandigheden getuigende, dat de vorming der woorden op *-aert* niet vrij was gebleven van vreemden invloed.

„Nog heden hebben *dronkaard*, *gierigaard*.... de ongunstige bet. behouden: alleen *grijjsaard* heeft die afgelegd, en is in de plaats van het verouderde *een grijs* getreden.”

Op hoe stellige wijze hier de feiten uit de geschiedenis van het woord *hart* ook worden voorgedragen: het komt mij voor, dat zij niet allen evenzeer boven bedenking verheven, en dat sommige voor nader bewijs vatbaar zijn. Het gezag van Jacob Grimm staat ook bij mij zeer hoog, doch deze schijnt zelf niet in allen deele van de zaak volkomen overtuigd. Elders dan op de door den Hoogl. de Vries aangehaalde plaats in de *Grammatik* van de vorming der nederlandsche woorden op *aert* of *aard* gewagende, zegt hij, dat „deze vorming uit de deutsche in de romaansche taal als augmentatiefvorm schijnt overgegaan, zoo als

het fransche *vieillard*, *gaillard*, enz. leeren" ¹⁾). Hier vindt men derhalve het verband van de fransche woorden op *ard* en de onze op *aard* niet alleen twijfelachtig gesteld, maar ook in de tegenovergestelde orde voorgedragen, als bij den Hoogl. de Vries en de Redactie. Ook is de beteekenis en de oorsprong der oudhoogduitsche eigeuamen op *hart* nog veelzins onzeker; men zie de genoemde *Grammatik*, II. 563; en evenzoo Graffs *Sprachschatz*, die nu eens (I. 403) vraagt of *Adalart*, *Cundart* behooren tot *art* (aratio) of tot *hart*; en elders (IV. 1022) achter eene reeks van namen op *hart* de vraag stelt „*Alle hieher?*”

Bovendien, Grimm kende onze taal niet in alle opzigten grondig. Dr. Nassau zegt te regt in zijne belangrijke kritiek van des geleerden Duitschers *Wörterbuch*, dat hij „de eigheden onzer taal niet heeft afgezien” ²⁾, en geen Nederlander, die 's Mans werken gewoon is te raadplegen, of hij heeft die ervaring moeten opdoen.

De vraag aangaande de afkomst en beteekenis van den oudhoogduitschen uitgang *hart* kan hier achterwege blijven; evenzoo die naar de verwantschap van dit *hart* met het romaansche *-ard*. Wat hier in aanmerking komt, is te weten of onze taal een eigen uitgang *aard* heeft gevormd, dan of zij dien aan het Fransch heeft ontleend.

Hoewel Grimm nog bleek te twijfelen, zegt de Redactie op de stelligste wijze, dat *-aard* uit het Fransch tot ons terugkeerde, en dat *-erd* daarvan eene verbastering is.

Indien het met onze taal gesteld was als met het middelhoogduitsch, waarin men een zeer klein getal gemeene zelfstandige naamwoorden van dien uitgang aantreft — Benecke heeft er een stuk of zes uit den geheelen letterschat der middeleeuwen — dan zou men ligt kunnen meenen, dat *-aard* of *-erd* eigenlijk niet inheemsch, maar van vreemden bodem overgeplant is. Aan Grimm waren dan ook slechts enkele vormen van deze soort voorgekomen, en in hem is het dus te verschoonen, dat hij tot dit gevoelen overhelt.

¹⁾ *Theil* III. 707.

²⁾ *De Nederl. Taal en Grimm's Deutsches Wörterbuch*, bl. 85.

„Geen wonder, zeg ik met den heer Alberdingk Thijm¹⁾, dat Grimm de beteekenis niet kent, aan den uitgang door ons volk gehecht.” Door „ons volk”: zoo is het. Om dien uitgang te leeren kennen, moet men geen buitenlanders raadplegen; zelfs geen Kiliaan, die op dit punt een zeer onvoldoende gids is; men moet *het volk* beluisteren. En dan hoort men de hier bedoelde woordvormen niet bij zes of twaalf, maar bij honderd; dan verneemt men, dat de uitgang niet voornamelijk *aard* en bij verbastering *erd* is, maar dat hij doorgaans *erd* (of *ert*) luidt en in de uitspraak ook wel tot *aard* (of *aart*) verzwaart; en waar die overgang, zoo als niet zelden het geval is, in hetzelfde woord plaats heeft, is de identiteit van den tweederlei uitgang daardoor bewezen.

Tot staving van het aangevoerde doe ik hier eene opgave van de bedoelde vormen van zelfstandige naamwoorden, uit enkele schrijvers, meerendeels uit de volkstaal der zeventiende eeuw, door mij opgeteekend.

Babert en *babbaert*, *bijtert*, *blaffert*, *blauwert*, *blockert*, *bollert* en *bollaert*, *bozert*, *brakert*, *bravert*, *danssert*, *dikkert*, *doffert*, *dommert*, *dravert*, *drinkert*, *dronkert* en *dronkaert*, *droogert*, *dubbert*, *duffert*, *ficksert*, *flaewert*, *flabbert*, *fobert*, *forssert*, *gaeuwert*, *galligert*, *galmert*, *gebruyckert*, *gieldert*, *gierigert* en *gierigaert*, *glippert*, *grijsert* en *grijsaert*, *grimmert* en *grimmaert*, *grootsert*, *grovert* en *grovaert*, *gulsert*, *heelert*, *kijkert*, *kikkert*, *klappert* en *klappaert*, *klinkert*, *kloeckert*, *krijtert*, *krimpert*, *laffert*, *lammert*, *langsert* en *lantzaert*, *lellert*, *lemmert*, *lickert*, *liefdert*, *lippert*, *litsert* en *lidsart*, *loggert*, *lomert*, *loosert*, *luggert*, *maffert*, *mallert*, *mooijert* en *moyaert*, *murruwert*, *nettert*, *nijdert*, *plattert*, *plompert* en *plompaert*, *pochert*, *poepert*, *poffert*, *pottert*, *pratert*, *prijkert*, *prettert*, *pronckert* en *pronckaert*, *reysigert*, *rijkert*, *roetert*, *ronkert*, *rovert*, *ruikert*, *sautert*, *schalkert*, *scholfert*, *schooijert*, *schoondert*, *schuymert*, *slaepert*, *slockert*, *sluypert*, *snappert*, *snoepert*, *snoeyert*, *soeckert*, *soelert*,

¹⁾ *De Nederduitsche Spelling*, bl. 143.

spanjert en *spanjaert*, *spottert*, *steelert*, *stoffert*, *stommet*, *stompert*, *stookerd*, *stoukert* en *stoutaert*, *streekert*, *subbert*, *suffert* en *suffaert*, *suypert*, *swelgert*, *tammert*, *trotsert*, *vallert*, *vaynsert*, *waardigert*, *weitsert*.

Eenzoo als het vaststaat — wat trouwens door de Redactie is erkend — dat *erd* en *aard* dezelfde uitgang is, alleen in nadruk bij de uitspraak verschillend: zoo doet een blik op de geleverde proeve uit de volkstaal ook den oorsprong kennen van dat *-erd*. Het is niet anders dan de uitgang *er*, door de *t* versterkt, zoo als Bilderdijk be-
weerde.

Wie dit ontkent, en *-erd* voor een verzwakt *-aard* houdt, moet niet alleen *blaffert*, *bollert*, *dikkert*, *doffert*, *droogert*, *flaauwert*, *gierigert*, *grijzert*, *mooijert*, *plompert* enz. houden voor verbasterd van *blafaard*, *bolaard*, *dikaard*, *lofaard*, *droogaard*, *flaauwaard*, *gierigaard*, *grijsaard*, *mooiaard*, *plompaard* enz. dit zou misschien nog kunnen — maar moet ook *bijtert* van *bijtaard*, *blokkert* van *blokaard*, *brakert* van *braakaard*, *dansert* van *dansaard*, *dravert* van *draafaard*, *galmert* van *galmaard*, *gebruikert* van *gebruikaard*, *glippert* van *glipaard*, *heelert* van *heelaard*, *kijkert* van *kijkaard*, *krijtert* van *krijtaard*, *pochert* van *pochaard*, *pratert* van *praataard*, *reizigert* van *reizigaard*, *rovert* van *roofaard*, *ruikert* van *ruikaard*, *spottert* van *spotaard*, *steelert* van *steelaard*, *streekert* van *streelaard* enz. enz. afleiden. Ik meen, dat aan zulke ougerijmdheid de Redactie zich niet schuldig kan maken, en dat Grimm, indien hij onze volkstaal beter gekend had, de woordvormen op *aard* en *erd* zou behandeld hebben in het hoofdstuk der „consonantische ableitungen mit r.“

Door het aangevoerde wordt niet beweerd, dat *alle* onze vormen op *aard* van nederlandschen oorsprong zijn. Integendeel, onze middelnederlandsche schrijvers, en zelfs nog onze rederijkers, gelijk zij vaak fransche woorden bezigden, namen er ook over op *ard*. Zoo bij voorb. leest men in het gedicht *Die Rose*, vs. 7516 en 8936 *papelaerd* (fr. *papelard*, huichelaar); in de daarachter geplaatste *Disputacie* en ook meermalen bij Maerlant *beggaerd* (fr. *beguard*, mon-

nik en huichelaar); in Hoffmanns *Hor. Belg.* VI. 112: *cockaert* (fr. *coquant*, horendrager) en andere. Daartoe behoort ook *grisaert* (aangeh. w. bl. 98), waar eene vrouw haren man scheldt: *vul out quaet* grisaert! (vuile oude slechte *grijskop*). Dit woord is niet, zoo als Grimm meent¹⁾, ons *grijsaard* en dan in slechten zin gebruikt, maar het fransche *grisard*, dat nooit *vieillard* beteekende, maar zoo veel zegt als *grijze*, en om de kleur van het dier op een bonsem werd toegepast, en zoo voor scheldwoord kon gebruikt worden. Ook het Engelsch heeft *grisard* overgenomen voor *grijs* of *grauw*, maar niet voor *oud man*²⁾. Dat ons *grijsaard* voorheen „een schimpnaam” was, zoo als ook de Redactie zegt, kan ik, zonder nader bewijs althans, niet aannemen. Het oudste, mij bekende, gebruik van het woord bevestigt het tegendeel. Dus lees ik in Rodenburghs *Melibea*:

*De gryzers redens wick zijn dwael in 't laelste ziel,
't Welk dart'le jeughdels mom in 't minste oordeeld niet.*³⁾

in Anna Rodenburghs *Trouwen Batavier*:

Wat grijzert zie ick daer? of hy my wil bespien?

*'t Is best dat ick nu gae waer hy my niet kan zien.*⁴⁾

in Vondels *Poëzy*:

*Hier steent de grijzert: hier krioelt de jeught.*⁵⁾

en in Schermers *Poëzy*:

— *ik had met hooger treden*

Hoofaardig op dien lof van dien tijd af gegaan:

Maar deeze gryzert beet m' in 't oor: Laat staan, laat staan,

*Gy slechte knaap, zo zeer u zelven te behaagen.*⁶⁾

Hier is nergens iets dat naar schimp zweemt. In 't algemeen houd ik het beweren voor ongegrond, dat bij ons aan den uitgang *aard* eene ongunstige beteekenis zou kleven. De Hoogl. de Vries zegt tot staving er van: „nog heden hebben *dronkaard*, *gierigaard*, *grijnsaard*, *lafaard*, *luiaard*, *nijdig-aard*, *snoodaard*, *trotschaard*, *valschaard*, *veinsaard*, *woest-aard*, *wreedaard* de ongunstige beteekenis behouden.” Maar dat is voorwaar geen wonder! Die ongunstige beteekenis zat

¹⁾ *Gramm.* II. 340. ²⁾ Zie Halliwells *Dict.* i. v.

³⁾ Derde Deel, bl. 51. ⁴⁾ Bl. 63. ⁵⁾ D. I. bl. 325. ⁶⁾ Bl. 203.

reeds in de woorden (*dronken, gierig, grijns, laf, lui* enz.) eer zij met *-aard* waren gekoppeld, doch is niet door den uitgang aangebragt. Voeg dien daarentegen achter *zoet, lief, braaf* en ge hebt woorden van een gunstige, zelfs lieve beteekenis. Zooveel is waar, dat in 't algemeen de uitgang *aard* of *erd* krachtiger is van beteekenis dan *er*, gelijk de achtergevoegde *d* (of eigenlijk *t*) dan ook de uitspraak versterkt en meerderen nadruk daaraan bijzet. Men vergelijkte *drinker* met *drinkerd*, *veinzer* met *veinsaard*, *grijnzer* met *grijnsaard* enz.; doch dit geldt *liever* en *lieverd* evenzeer.

Nog een ander door de Redactie gegeven bewijs is van niet veel meer beteekenis. „De meervoudsvormen en verouderde afleidingen (zegt zij) heffen allen twijfel op. Het meerv. van *bastoord* luidt niet slechts *bastoards*, maar ook *bastoarden*, en daarnevens staat *bastoordij*; Kiliaan kent ook een werkw. *luyaerden* en de zelfst. naamwoorden *luyerdije* van *luyaerd*, en *moyaerdije* van *moyaerd*.”

Dat het meerv. van *bastoord* — waarom juist een basterdwoord gekozen? — ook *bastoarden* luidt, spreek ik niet tegen; men vindt misschien ook wel *grijsaarden* en *veinsaarden* gebezigd, doch het is zeker, dat het volk dit even weinig zal zeggen als *grijzenden* of *veinzenden*. Het zegt bestendig *grijsaards*, *veinsaards* en derg. Ook vergete men niet, dat bij dusgenaamd beschaafde sprekers de invloed van het fransch heeft gewerkt, en vooral het oude en tot op onzen tijd bewaarde begrip, dat *-aard* het zelfst. naamw. *aard* (indoles) is, welks meervoud alleen *arden* zijn kon.

Wat betreft het werkw. *luijaerden*: ik houd dit voor een maaksel van Kiliaan voor het gewone *luijeren*. Die vorm kwam hem zeker deftiger voor, zoo als hij ook *stinckaerd* en *leepaerd* verkiest boven *stinkerd* en *leperd*¹⁾. In wedspraak met het taaleigen, spelt hij den uitgang bestendig met *d* in plaats van *t*; hetwelk mij doet vermoeden, dat hij reeds daarin het zelfst. naamw. *aard* zag. Men

¹⁾ *Lompaerd*, dat de Redactie als bij Kil. voorkomende vermeldt, vind ik bij hem niet.

weet overigens, dat de ijverige lexicograaf, waar hij aan het etymologiseren gaat, weinig te vertrouwen is.

Iets meer afdoende schijnen de woorden op *ij*: *bastaardij*, *moyaerdij* en *luyerdij*, waarbij de Redactie nog *looserdij*, *trotschaardij*, *dartelaardij* en *schandaardij* had kunnen voegen, die allen voorkomen. Ik zeg: schijnen; want die in dit *dij* een grond wil zien voor de spelling met *d*, moet dan ook ophouden *abt*, *proost*, *koopvaart*, *scheepvaart* te schrijven, uit hoofde van *abdij*, *proosdij*, *koopvaardij*, *scheepvaardij*.

Blijkt het dan nu, dat de meening volgens welke ons *-aard* of *-erd* geen nederlandsche uitgang, maar uit het Fransch overgenomen zoude zijn, niet is te regtvaardigen: dan doet zich hier de vraag voor: van welken invloed is dit op de spelling?

Die invloed is van tweederlei aard, en betreft *vooreerst* de slotletter.

De gebruikelijke spelling, getrouw aan de afleiding van *aard* (indoles), verklaarde zich voor de *d*, hoewel men bij *-erd* er wel eens van afweek ¹⁾; de Redactie, gedachtig aan de vermeende verwantschap met *hard*, insgelijks. Alleen Bilderdijk, in dezen overeenstemmend met de ware afkomst en het bestendig gebruik van vroeger, bleef bij de *t*. De laatste schrijfwijze is ongetwijfeld de beste, daar zij zoowel aan de afleiding als aan de uitspraak voldoet. Daar evenwel tegenwoordig de *d* als sluitletter meermalen de *t* vervangt en in de uitspraak tot deze overgaat, zou ik meenen, dat aan de sedert lang onder ons gevestigde spelling kan worden toegegeven.

In de *tweede* plaats komt in aanmerking de medeklinker, die het bijvoegelijk naamwoord of den werkwoordswortel sluit, waarmede de uitgang wordt verbonden, dewijl die medeklinker wel bij afleidingen, doch niet bij zamenstellingen verandert. Met andere woorden: of men moet schrijven *grijsaard* of *grijsaard*, *veinserd* of *veinzerd*.

¹⁾ Bij voorb. Tollens, die *zoelert* en *sloutert* heeft. De natuur was bij hem de leer te sterk.

De gewone spelling hield zich, en te regt, aan het eerste (*grijsaard, veinserd*); Bilderdijk, evenzeer te regt, aan het tweede (*grijsaart, veinzert*)¹⁾.

De Redactie kiest noch het een, noch het ander: zij zeilt tusschen beide door. Bij *-aard* laat zij het voorafgaande woord onveranderd en spelt *grijsaard*; bij *-erd* niet, en schrijft dus *lieverd*.

Als grond daarvoor wordt bl. 214 opgegeven, dat in *-erd*, ofschoon hetzelfde woord als *-aard*, de etymologische vorm volstrekt onkenbaar is geworden.

Zelfs als men uitgaat van het standpunt der Redactie, is die grond vreemd en onhoudbaar. Hoe! *-erd* zou onkenbaar zijn, en *-aard* niet! Vanwaar dan de verschillende en meest uiteenlopende gevoelens aangaande den oorsprong van dat *-aard*, ook bij de kundigste, ja scherpzinnigste taalkenners? Van waar, dat Jacob Grimm, meenende die afkomst te zien, zich niet dan twijfelachtig uitlaat en ten slotte nog mistast? Van waar, dat Dr. te Winkel zelfs ten jare 1859 in *aard* geen zamenstellend deel, maar een uitgang ziet, en dan niet alleen *dikkerd, blafferd*, maar ook *luijaard, veinzaard, laffaard* voorschrijft²⁾? Ik bid u, wat zulke geleerden niet zien: is dat kenbaar?

Gesteld intusschen dat *-aard* zoo ligt kenbaar ware, waarom zou *-erd* het dan ook niet zijn? Hij, die in staat is te zien en geloof genoeg heeft om het aan te nemen, dat *grijsaard, veinsaard, luiaard* eigenlijk naar de etymologie is: *grijshard, veinshard, luihard*, en dat wij die slotgreep van de Franschen hebben overgenomen (die haar intusschen zelve naauwelijks kennen of weten van waar zij komt): hij zal ook wel kunnen nagaan, dat *grijserd* is *grijsherd*; want ook zonder juist een geleerde te zijn, weet hij, dat vooral vóór de *r* de korte *a* en *e* dikwerf afwisselen, en dat *hard*

¹⁾ De volgers van Bilderdijk blijven dezen regel niet altijd getrouw. Dr. Beets bij voorb. spelt *grijsaart* in de *Gedichten* (2e dr.) bl. 25 en 35; doch *gryzaart* in de *Slichtel. Uren* (2e dr.) I. bl. 178 en 186; en wederom *luiaart* ald. bl. 55.

²⁾ Zie *De Nederl. Spelling*, bl. 31. In den tweeden druk (van 1860) bl. 38 is die spelling veranderd.

voorheen en nog in sommige tongvallen van ons vaderland *herd* luidde of nog luidt.

Naar mijne meening intusschen is *-ard* als zamenstellend deel even „volstrekt onkenbaar” als *-erd*, en mag dus bij het eene volstrekt niet anders gespeld worden dan bij het andere. De poging, om de vermeende afleiding van *lief-erd* met de uitspraak des geheelen volks: *lieverd* in overeenstemming te brengen, is te eenenmale mislukt. Wie *lieverd* en *veinzerd* wil, moet ook *lievaard* en *veinzaard* toelaten: het is niet anders.

Is dit noodwendig het resultaat, zelfs als men de afleiding der Redactie aanneemt: het spreekt van zelf, dat zulks evenzeer, ja des te meer het geval is, nu het bleek, dat beiderlei vorm denzelfden uitgang heeft, slechts met meer of minder nadruk uitgesproken, en dat de spelling dus zal moeten zijn: *liever*, *lieverd*; *luijert*, *luijaard*; *veinzer*, *veinzerd*, *veinzaard*; *grijzer*, *grijzerd*, *grijzaard*, enz.

Ik heb wederom getracht, eene beknopte en duidelijke ontvouwing te geven van mijne bezwaren op de regeling der spelling voor het Nederlandsche Woordenboek, voor zoo veel dit de hoofdzaken betreft. Punten van minder belang, bij eene vorige gelegenheid aangeroerd, ga ik, met verwijzing naar het toen gezegde ¹⁾, thans met stilzwijgen voorbij.

Mijne bedoeling was ditmaal niet, op nieuw een spellingstrijd te openen: ook de beste zaak wordt men eenmaal moede, en aan toelichting van die der spelling mag geacht worden geen behoefte meer te bestaan. 'k Had ten oogmerk, in 't openbaar voor ieder die er belang in stelt, de

---

¹⁾ *De Tijdspiegel* 1863, No. VI. bl. 494—496. Daarbij voege men nu nog de spelling van *jufvrouw*, door de Redactie, bl. 78, verkozen boven haar vroegere van *juffrouw*. 't Is vreemd, in *lagchen* een bezwaar te zien voor de uitspraak, en tegelijk *jufvrouw* voor te staan, waarbij de lezer, zoo als Mr. J. van Lennep niet onaardig zegt, »in 't midden van 't woord de onderlip naar binnen moet halen en een leelijk gezicht trekken.” *Magazijn van Nederl. Taalkunde*, D. V. bl. 149.

redenen te doen blijken, waarom ik de regeling der Redactie, zoo als die daar ligt, niet kan aannemen of voorstaan.

Ligt de schuld hiervan bij mij? of bij de Redactie, die zich verbond „de in Noord-Nederland aangenomen spelling ten grondslag te leggen, en buiten noodzaak geene veranderingen te maken”? Na de onpartijdige lezing dezer bladzijden beantwoorde de Lezer die vraag zelf.

In één onzer tijdschriften is reeds in 't openbaar een antwoord gegeven. Een onzer „beste en netste schrijvers” erkende op eene naïve wijze „zich te verheugen, dat het Woordenboek niet in het *siegenbeeksche* zog is gekomen” ¹⁾.

Men heeft wel eens gedacht, en het is zelfs uitgesproken, dat de Redactie „eene poging heeft willen wagen, om de Bilderdijkianen en de Siegenbeekianen te verzoenen; eene soort van transactie, om alle mogelijke hinderpalen voor de eenparigheid van spelling uit den weg te ruimen” ²⁾. Zou de Redactie de hoop mogen voeden, dit haar doel te bereiken? Zouden de schrijvers, die niet zonder invloed op hare beslissing gebleven zijn, nu inderdaad gezind zijn, om hunne zienswijze op het altaar der eenparigheid ten offer te brengen? De tijd zal het moeten leeren. Inmiddels letten men op, wat reeds nu door den heer Alberdingk Thijm is gezegd: „Wil iemand *Heren* en *begeren* spellen, op 's Heeren te Winkels gronden — het zij zoo; ik keur het niet af, — maar ik doe niet meê.” — „Ik wil alleen dit verzekeren, dat het op grond van gedurende jaren verzamelde en lang overwogen analogiën is, zoo ik spel gelijk ik doe” ³⁾.

Wat mij betreft, 'k verheug mij dat te onzent niet, zoo als in Belgie, de spelling bij Koninklijk Besluit wordt vastgesteld, en dat zij „naar de begrippen, hier te lande

¹⁾ De heer Alberdingk Thijm, in *de Gids* van Maart 1865, bl. 398. Mag ik mijn amsterdamschen vriend te dezer gelegenheid zeggen wat mij niet verheugt? 't Is dat de zeeterm »in iemands *zog* komen” door hem wordt t'huis gebragt op de kraamkamer.

²⁾ *Maandblad van het Ned. Ond. Genootsch.* 1863, No. 12, bl. 202.

³⁾ *De Gids*, t. a. p. bl. 410 en 412. De beteekenis dezer uitspraken is niet onduidelijk. Zij zijn te opmerkelijker, naar mate de Schrijver overigens blijkbaar — en zeer natuurlijk! — met de spelling der Redactie is ingenomen.

aangenomen, niet door de bemoeiing der Regering kan worden geregeld;" maar dat „vrijwillige instemming hier alles moet beslissen ¹⁾."

Indien het mogt wezen, dat die vrijwillige instemming niet dadelijk zoo algemeen wierde, als de Redactie, met alle voorstanders van eenparige spelling, zoude wenschen; dat we welligt een tijdvak van grooter oneenparigheid te ontmoetingen dan vroeger: het zou, naar mijne overtuiging, daaraan te wijten zijn, dat noch blootelijk de „evidentie der waarheid" is in acht genomen, noch de les genoegzaam behartigd: „Overhaasting zou hier alles bederven; en overhaasting zou het zijn, zoo men in het in zwang zijnde stelsel van spelling veranderingen wilde invoeren, voordat de noodzakelijkheid dier veranderingen klaarblijkelijk is bewezen" ²⁾.

15 April 1865.

¹⁾ Woorden der Redactie, *Vorb.* bl. XVIII.

²⁾ Zie deze woorden van den heer Beckering Vinckers in zijne *Orthographische E-legie*, bl. 13 der *Voorrede*.

